Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
ANTHONY MICHAEL COLLINS
föredraget den 4 oktober 2024 [1]

Mål C-583/23 [Delda] [i]

AK
mot
Ministère public

(begäran om förhandsavgörande från Cour de cassation (Högsta domstolen, Frankrike))

”Begäran om förhandsavgörande – Straffrättsligt samarbete – Direktiv 2014/41/EU – Europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området – Materiellt tillämpningsområde – Begreppet utredningsåtgärd – Delgivning av ett åtalsbeslut som även omfattar en häktningsorder och en order om ställande av borgen – Hörande av den tilltalade personen”

Inledning

1. Den nu aktuella begäran om förhandsavgörande härrör från Cour de cassation (Högsta domstolen, Frankrike) och avser tolkningen av artiklarna 1 och 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU av den 3 april 2014 om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området. [2] Begäran har framställts i ett mål om ett överklagande som ingetts av en spansk medborgare, som var frihetsberövad i Frankrike, mot en dom meddelad av förundersökningsavdelningen vid Cour d’appel de Paris (Appellationsdomstolen i Paris, Frankrike) genom vilken hennes begäran om ogiltigförklaring av protokollet från ett förhör som en fransk förundersökningsdomare höll med henne för att verkställa en europeisk utredningsorder utfärdad av de spanska rättsliga myndigheterna, avslogs.

2. Domstolen ges i detta mål tillfälle att närmare klargöra den materiella räckvidden av den europeiska utredningsordern och, i synnerhet, räckvidden av begreppet ”utredningsåtgärder”, i den mening som avses i de ovan angivna bestämmelserna i direktiv 2014/41, vars verkställighet kan begäras inom ramen för en sådan order.

[1] Originalspråk: franska.

[i] Målet har ett fiktivt namn. Det motsvarar inte det verkliga namnet på någon av parterna i målet.

[2] EUT L 130, 2014, s. 1.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater

3. I artikel 5 i konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater [3] (nedan kallad konventionen av den 29 maj 2000), vilken har rubriken, ”Översändande och delgivning av rättegångshandlingar”, anges följande:

”1. Varje medlemsstat skall översända rättegångshandlingar som rör personer som vistas på en annan medlemsstats territorium direkt till dessa personer med post.

2. Rättegångshandlingar får översändas genom den anmodade medlemsstatens behöriga myndigheter endast om

a) adressen till den person för vilken handlingarna är avsedd är okänd eller osäker, eller

b) det enligt de rättegångsregler som är tillämpliga i den ansökande medlemsstaten krävs ett annat bevis för delgivning av handlingen med adressaten än det bevis som kan erhållas med post, eller

c) det inte har varit möjligt att delge handlingen med post, eller

d) den ansökande medlemsstaten har välgrundade skäl att anse att sändande med post inte skulle ge resultat eller är olämpligt.

3. När det finns anledning att anta att adressaten inte förstår det språk som handlingen är avfattad på, skall handlingen, eller åtminstone de viktigaste delarna av den, översättas till språket (något av språken) i den medlemsstat på vars territorium adressaten vistas. Om den myndighet som har utfärdat rättegångshandlingen känner till att adressaten endast förstår ett annat språk, skall handlingen, eller åtminstone de viktigaste delarna av den, översättas till detta andra språk.

4. Alla rättegångshandlingar skall åtföljas av ett meddelande om att adressaten hos den myndighet som har utfärdat handlingen eller hos andra myndigheter i den medlemsstaten kan få upplysningar om sina rättigheter och skyldigheter när det gäller handlingen. Punkt 3 skall också vara tillämplig på detta meddelande.

…”

[3] Konvention, upprättad i enlighet med artikel 34 i Fördraget om Europeiska unionen, om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater (EGT C 197, 2000, s. 1).

Direktiv 2014/41

4. I artikel 1.1 i direktiv 2014/41, som har rubriken ”Den europeiska utredningsordern och skyldighet att verkställa denna”, anges följande:

”En europeisk utredningsorder (nedan kallad utredningsorder) är ett rättsligt avgörande som har utfärdats eller godkänts av en rättslig myndighet i en medlemsstat (nedan kallad den utfärdande staten) för genomförande av en eller flera specifika utredningsåtgärder i en annan medlemsstat (nedan kallad den verkställande staten) i syfte att inhämta bevis i enlighet med detta direktiv.

Utredningsordern får också utfärdas i syfte att inhämta bevis som de behöriga myndigheterna i den verkställande staten redan har i sin besittning.”

5. Artikel 3 i direktivet, som har rubriken ”Den europeiska utredningsorderns räckvidd”, har följande lydelse:

”Utredningsordern ska omfatta samtliga utredningsåtgärder, med undantag av inrättandet av en gemensam utredningsgrupp och bevisinhämtning inom en sådan grupp, enligt artikel 13 i konventionen [av den 29 maj 2000] och rådets rambeslut 2002/465/RIF [av den 13 juni 2002 om gemensamma utredningsgrupper (EGT L 162, 2002, s. 1)], utom för tillämpningen av artikel 13.8 i konventionen och artikel 1.8 i rambeslutet.”

6. I artikel 9 i direktivet, som har rubriken ”Erkännande och verkställighet”, föreskrivs följande i punkterna 1 och 2:

”1. Den verkställande myndigheten ska utan krav på vidare formaliteter erkänna en utredningsorder som översänds i enlighet med detta direktiv och se till att den verkställs på samma sätt och på samma villkor som om den berörda utredningsåtgärden hade begärts av en myndighet i den verkställande staten, såvida inte denna myndighet beslutar att åberopa något av skälen för icke-erkännande eller icke-verkställighet eller något av skälen för att skjuta upp verkställigheten enligt detta direktiv.

2. Den verkställande myndigheten ska rätta sig efter de särskilda formaliteter och förfaranden som uttryckligen anges av den utfärdande myndigheten, såvida inte annat föreskrivs i detta direktiv och under förutsättning att sådana formaliteter och förfaranden inte strider mot de grundläggande rättsprinciperna i den verkställande staten.”

7. I artikel 10 i direktivet, som har rubriken ”Vidtagande av annan typ av utredningsåtgärd”, föreskrivs följande:

”1. Den verkställande myndigheten ska om möjligt vidta en annan utredningsåtgärd än den som avses i den europeiska utredningsordern, när

a) den utredningsåtgärd som anges i utredningsordern inte finns i den verkställande statens lagstiftning, eller

b) den utredningsåtgärd som anges i utredningsordern inte skulle vara tillgänglig i ett liknande inhemskt ärende.

2. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 11 ska punkt 1 inte tillämpas på följande utredningsåtgärder, som alltid ska vara tillgängliga enligt den verkställande statens lagstiftning:

…

c) Hörande av ett vittne, en sakkunnig, ett brottsoffer, en misstänkt eller tilltalad person eller en tredje part inom den verkställande statens territorium.

…”

8. Artikel 24 i direktiv 2014/41 har rubriken ”Hörande genom videokonferens eller annan ljud- och bildöverföring”. I artikel 24.1 föreskrivs följande:

”Om en person befinner sig på en verkställande medlemsstats territorium och ska höras som vittne eller sakkunnig av den utfärdande medlemsstatens behöriga myndigheter får den utfärdande myndigheten utfärda en utredningsorder i syfte att låta höra vittnet eller den sakkunnige genom videokonferens eller annan ljud- och bildöverföring i enlighet med punkterna 5–7.

Den utfärdande myndigheten får också utfärda en utredningsorder i syfte att höra en misstänkt eller tilltalad person genom videokonferens eller annan ljud- och bildöverföring.”

9. Artikel 34 i direktiv 2014/41 har rubriken ”Förhållandet till andra rättsliga instrument, avtal och överenskommelser”. I artikel 34.1 föreskrivs följande:

”Detta direktiv ska från och med den 22 maj 2017 ersätta motsvarande bestämmelser i följande konventioner som tillämpas mellan de medlemsstater för vilka direktivet är bindande, utan att det påverkar deras tillämpning mellan medlemsstater och tredjestater och deras tillfälliga tillämpning i enlighet med artikel 35:

…

c) Konventionen [av den 29 maj 2000] och dess protokoll.”

Fransk rätt

10. I artikel 694-16 i Code de Procédure Pénale (straffprocesslagen) [4] föreskrivs följande:

”En europeisk utredningsorder är ett rättsligt avgörande som utfärdats av en medlemsstat, kallad utfärdande stat, genom vilket den utfärdande staten genom att använda formulär som är gemensamma för alla stater begär att en annan medlemsstat, kallad verkställande stat, inom en viss tid ska genomföra utredningar på sitt territorium i syfte att inhämta bevismaterial för ett brott eller överlämna bevismaterial som redan är i dess besittning.

En europeisk utredningsorder kan även syfta till att tillfälligt förhindra att material som kan användas som bevis förstörs, omvandlas, flyttas, överlämnas eller överlåts i den verkställande staten.

[4] Den hänskjutande domstolen har angett att direktiv 2014/41 införlivades med fransk rätt genom artikel 694-15 och följande artiklar i den franska straffprocesslagen.

En europeisk utredningsorder kan också syfta till att tillfälligt överföra en person som är frihetsberövad i den verkställande staten till den utfärdande staten, för att göra det möjligt att genomföra de processuella åtgärder som kräver personens närvaro i den utfärdande staten, eller att tillfälligt överföra en person som är frihetsberövad i den utfärdande staten till den verkställande staten så att personen kan delta i de begärda utredningarna på det territoriet.

Den bevisning som avses i de två första styckena kan även avse en persons åsidosättande av skyldigheter som följer av en fällande dom, även om detta åsidosättande inte utgör ett brott.”

Bakgrunden till det nationella målet, tolkningsfrågorna och förfarandet vid domstolen

11. Den 1 mars 2021 utfärdade de spanska rättsliga myndigheterna en europeisk utredningsorder (nedan kallad den aktuella utredningsordern) till de franska myndigheterna. I utredningsordern begärde de spanska myndigheterna att AK, som då var frihetsberövad i Frankrike för att avtjäna ett straff, skulle delges ett åtalsbeslut som meddelats den 30 september 2009 av Juzgado Central de Instrucción nº 4 de la Audiencia Nacional (Centrala förundersökningsdomstolen nr 4 vid Centrala domstolen, Spanien).[5] Utredningsordern omfattade även en häktningsorder och en order om ställande av borgen. Genom den aktuella utredningsordern begärde de spanska rättsliga myndigheterna även att AK, i närvaro av sitt ombud, skulle beredas möjlighet att ”yttra sig över gärningarna i fråga”.

12. En undersökningsdomare vid Tribunal judiciaire de Paris (Förstainstansdomstolen i Paris, Frankrike) delgav AK åtalsbeslutet genom protokoll den 19 juli 2021 och överlämnade, i närvaro av hennes försvarare, en kopia av beslutet på spanska till henne och genomförde ett förhör med henne.[6]

13. AK inkom följande dag med en begäran om ogiltigförklaring av förhöret till förundersökningsavdelningen vid Cour d’appel de Paris (Appellationsdomstolen i Paris, Frankrike). Hon anförde att delgivning av ett åtalsbeslut som även omfattar en häktningsorder och en order om ställande av borgen inte kunde begäras inom ramen för en europeisk utredningsorder.

14. Förundersökningsavdelningen vid Cour d’appel de Paris (Appellationsdomstolen i Paris, Frankrike) avslog denna begäran genom en dom av den 20 april 2022. I domen fastställdes särskilt att de spanska rättsliga myndigheterna inte enbart hade begärt att AK skulle delges åtalsbeslutet utan även att AK skulle ges möjlighet att ”yttra sig över gärningarna i fråga”. Appellationsdomstolen framhöll vidare dels att det angavs i den aktuella utredningsordern att de begärda handlingarna ingick ”i utredningen av gärningarna och alla de omständigheter som kan påverka brottsrubricering och skuldfråga”, dels att de spanska myndigheterna visserligen inte hade markerat fältet ”hörande av misstänkt eller tilltalad person” i formuläret, men att de klart och tydligt hade begärt att en fransk förundersökningsdomare skulle inhämta och protokollföra AK:s uttalanden om de gärningar som hon var misstänkt för. Förundersökningsavdelningen vid Cour d’appel de Paris (Appellationsdomstolen i Paris, Frankrike) drog av detta slutsatsen att de

[5] Åtalet mot AK avsåg terrorism.

[6] Det framgår av protokollet av den 19 juli 2021, vilket har översänts av den hänskjutande domstolen efter en begäran om upplysningar från domstolen, att AK gjorde följande uttalande om de omständigheter som anges i åtalsbeslutet: ”Jag tillbakavisar alla dessa anklagelser. Anklagelserna grundar sig på uttalanden som jag tvingades göra under tortyr för 20 år sedan. Jag har sagt detta i åratal och jag sade det igen i samband med förfarandet för den europeiska [arresterings]ordern. Vi lade till och med fram bevisning och Cour d’appel de Paris (Appellationsdomstolen i Paris, Frankrike) vägrade att verkställa den europeiska arresteringsordern. Jag förstår inte att ni själv kan delge mig ett åtalsbeslut i ett ärende där det franska rättsväsendet har vägrat att verkställa en europeisk arresteringsorder.”

spanska myndigheterna, genom att begära att AK, i närvaro av sitt ombud och med iakttagande av rätten till försvar, skulle ange hur hon ställde sig till gärningarna, begärde att utredningar skulle genomföras i syfte att inhämta bevis för ett brott i den mening som avses i artikel 694-16 i straffprocesslagen.

15. AK har överklagat denna dom till den hänskjutande domstolen.

16. Den hänskjutande domstolen har framhållit att AK har anfört att förundersökningsavdelningen vid Cour d'appel de Paris (Appellationsdomstolen i Paris, Frankrike), genom sin dom av den 20 april 2022 åsidosatte artikel 1 i direktiv 2014/41 och artikel 694-16 i straffprocesslagen. AK menar att en europeisk utredningsorder inte får utfärdas i syfte att ”tillkännage anklagelser och underrätta en misstänkt eller tilltalad person om att åtal har väckts vid domstol”, eftersom sådana åtgärder omfattas av andra arrangemang för rättsligt samarbete, särskilt artikel 696-44 i straffprocesslagen. [7]

17. Generaladvokaten vid den hänskjutande domstolen anser däremot att den aktuella utredningsordern, som omfattar ”utredningsåtgärder som på ett icke särskiljbart sätt avser delgivning av åtalsbeslutet mot [AK] och en domares inhämtande av hennes yttrande i närvaro av en försvarare, så att rätten till försvar ska iakttas”, avser genomförande av utredningar i syfte att inhämta bevis för ett brott.

18. Den hänskjutande domstolen har förklarat att EU-domstolen hittills aldrig har uttalat sig om den materiella räckvidden av en europeisk utredningsorder, särskilt inte i frågan huruvida den omfattar delgivning av ett åtalsbeslut som också innehåller en häktningsorder och en order om ställande av borgen. Den hänskjutande domstolen har anfört att vad som är en korrekt tillämning av unionsrätten framstår inte som så uppenbart att det inte finns utrymme för något rimligt tvivel. Mot denna bakgrund har Cour de cassation (Högsta domstolen, Frankrike) beslutat att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till domstolen:

”Ska artiklarna 1 och 3 i direktiv 2014/41 tolkas så, att en rättslig myndighet i en medlemsstat får utfärda eller godkänna en europeisk utredningsorder som avser dels en tilltalad persons delgivning av ett åtalsbeslut som dessutom omfattar en häktningsorder och en order om ställande av borgen, dels hörande av den berörda personen så att han eller hon, i närvaro av sin försvarare, ska kunna yttra sig på ett ändamålsenligt sätt om de gärningar som anges i nämnda beslut?”

19. AK, den franska och den nederländska regeringen samt Europeiska kommissionen har inkommit med skriftliga yttranden.

20. Som svar på en begäran om upplysningar från EU-domstolen har den hänskjutande domstolen uppgett att AK överlämnades till de spanska rättsliga myndigheterna den 9 september 2022, genom verkställighet av tre domar som meddelats av förundersökningsavdelningen vid Cour d'appel de Paris (Appellationsdomstolen i Paris, Frankrike). [8] Den hänskjutande domstolen har även uppgett att protokollet från förhöret med AK den 19 juli 2021 har översänts till dessa myndigheter.

[7] Artikeln har följande lydelse: ”När en utländsk regering anser det nödvändigt att delge en enskild som är bosatt på franskt territorium en rättegångshandling eller en dom i ett straffrättsligt förfarande som inletts utomlands, ska handlingen översändas på det sätt som föreskrivs i artiklarna 696-8 och 696-9, i förekommande fall tillsammans med en fransk översättning. Personlig delgivning ska ske på begäran av åklagarmyndigheten. Originalhandlingen i vilken fastställs att delgivning har genomförts ska på samma väg återsändas till den ansökande regeringen.”

[8] Två domar som meddelades den 26 september 2018 och en dom som meddelades den 9 oktober 2019.

Bedömning

21. I det nu aktuella målet uppkommer frågan huruvida de rättsliga myndigheterna i en medlemsstat, genom att använda sig av en europeisk utredningsorder, kan begära att myndigheterna i en annan medlemsstat dels delger den berörda personen ett åtalsbeslut som även omfattar en häktningsorder och en order om ställande av borgen, dels höra den berörda personen så att vederbörande, i närvaro av sin försvarare, ska kunna yttra sig på det sätt som han eller hon finner ändamålsenligt om de gärningar som anges i beslutet. För att frågan ska kunna besvaras ska den materiella räckvidden av den europeiska utredningsordern först fastställas. Sedan ska det undersökas huruvida den omfattar de ovan angivna åtgärderna.

Den europeiska utredningsorderns materiella räckvidd

22. I artikel 1.1 i direktiv 2014/41 definieras en europeisk utredningsorder som ett rättsligt avgörande som har utfärdats eller godkänts av en rättslig myndighet i en medlemsstat för genomförande av en eller flera specifika ”utredningsåtgärder” i en annan medlemsstat ”i syfte att inhämta bevis” i enlighet med detta direktiv, inbegripet sådana som de behöriga myndigheterna i den medlemsstaten redan har i sin besittning.

23. I artikel 3 i direktiv 2014/41, som rör den europeiska utredningsordern räckvidd, anges i allmänna ordalag att den ”ska omfatta samtliga utredningsåtgärder”. Det enda som uttryckligen undantas från denna räckvidd i artikeln är inrättandet av en gemensam utredningsgrupp och bevisinhämtning inom en sådan grupp, eftersom dessa åtgärder regleras särskilt i artikel 13 i konventionen av den 29 maj 2000 och i rambeslut 2002/465. [9]

24. Det var unionslagstiftarens avsikt, såsom framgår av skäl 8 i direktiv 2014/41, att den europeiska utredningsordern skulle ha ”ett övergripande tillämpningsområde” och ”tillämpas på alla utredningsåtgärder som syftar till bevisinhämtning.”

25. Begreppet ”utredningsåtgärd” definieras inte i direktiv 2014/41, och direktivet innehåller ingen förteckning över åtgärder vars verkställighet kan begäras genom en europeisk utredningsorder. Artikel 10.2 och artiklarna 24–31 i direktivet hänför sig visserligen till en rad utredningsåtgärder. Det finns emellertid ingenting som talar för att dessa hänvisningar skulle utgöra någon uttömmande förteckning över utredningsåtgärder som kan bli föremål för ett sådant beslut. Den förstnämnda bestämmelsen anger utredningsåtgärder som alltid ska vara tillgängliga enligt den verkställande statens lagstiftning. [10] Artiklarna 24–31 i direktiv 2014/41 föreskriver särskilda bestämmelser för vissa utredningsåtgärder, vilka för sin verkställighet är förenade med vissa särdrag, i synnerhet vad beträffar skälen till att verkställighet får vägras. [11]

[9] Se även skäl 9 i direktiv 2014/41, där följande anges: ”Detta direktiv är inte tillämpligt på övervakning över gränserna enligt konventionen om tillämpning av Schengenavtalet”.

[10] Inhämtande av uppgifter eller bevismedel som den verkställande myndigheten redan har i sin besittning, inhämtande av uppgifter i databaser som innehas av polisen eller av rättsliga myndigheter, hörande av ett vittne, en sakkunnig, ett brottsoffer, en misstänkt eller tilltalad person eller en tredje part inom den verkställande statens territorium, en utredningsåtgärd som inte är en tvångsåtgärd definitionen i den verkställande statens lagstiftning samt identifiering av personer som har ett abonnemang för ett visst telefonnummer eller en viss IP-adress.

[11] Hörande av ett vittne, en sakkunnig, en misstänkt eller tilltalad person genom videokonferens eller annan ljud- och bildöverföring, hörande genom telefonkonferens av ett vittne eller en sakkunnig, inhämtande av bank- eller finansinformation eller utredningsåtgärder som innebär en kontinuerlig bevisinhämtning i realtid och under en viss tidsperiod, till exempel övervakning av banktransaktioner eller andra finansiella transaktioner som genomförs på ett eller flera bestämda konton eller kontrollerade leveranser på den verkställande statens territorium, genomförande av hemliga utredningar och avlyssning av telekommunikation.

26. Den europeiska utredningsordern är ett instrument som bygger på principerna om ömsesidigt förtroende och ömsesidigt erkännande,[12] vilka i princip innebär att den utfärdande myndigheten kan låta genomföra de utredningsåtgärder som den anser nödvändiga på en annan medlemsstats territorium än den egna statens territorium. Det system som inrättats genom direktiv 2014/41 vilar i synnerhet på föreställningen att den utfärdande myndigheten med sina detaljkunskaper om den aktuella utredningen är den som bäst kan avgöra vilken utredningsåtgärd som ska användas, dock med förbehåll för den verkställande myndighetens möjlighet att vidta en annan typ av utredningsåtgärd om den åtgärd som anges i den europeiska utredningsordern inte existerar i dess nationella lagstiftning eller inte är tillgänglig inom ramen för ett liknande nationellt förfarande.[13]

27. Mot bakgrund av ovanstående delar jag den franska regeringens uppfattning att den europeiska utredningsordern är ett instrument med en mycket bred materiell räckvidd och att begreppet ”utredningsåtgärder” omfattar ett ”brett spektrum av handlingar”. Icke desto mindre ska det enda syftet med att vidta de utredningsåtgärder som anges i en europeisk utredningsorder, som alla parter i det nu aktuella målet vid domstolen, däribland den franska regeringen, har gjort gällande, att inhämta bevis[14] och, om förutsättningarna för detta är uppfyllda, vidarebefordra dessa bevis till den utfärdande myndigheten.[15]

28. Denna bedömning bekräftas av flera inslag i direktiv 2014/41. Själva definitionen av begreppet ”europeisk utredningsorder” i artikel 1.1 i direktivet understryker således att det eftersträvade målet är att göra det möjligt för den utfärdande medlemsstaten att ”inhämta bevis”. Skäl 7 (”i bevisinhämtningssyfte”), skäl 8 (”som syftar till bevisinhämtning”), skäl 11 (”i syfte att inhämta den berörda bevisningen”), 24 (”för att inhämta det berörda bevismaterialet”) och skäl 38 (”för inhämtande av bevis”) pekar alla i samma riktning. Det framgår också av artikel 13 i direktivet att bevismaterial som myndigheterna i den verkställande staten har inhämtat till följd av verkställigheten av den europeiska utredningsordern ska överlämnas till den utfärdande staten.[16] I artikel 13.4 identifieras detta bevismaterial som ”föremålen, handlingarna eller uppgifterna”.[17] De olika utredningsåtgärder som anges i artikel 10.2 och i artiklarna 24–31 i direktiv 2014/41[18] syftar alla till inhämtning av uppgifter avsedda att styrka till exempel förekomsten av en gärning eller en handling, omständigheterna under vilka gärningen eller handlingen utfördes och gärningspersonens identitet eller ställning.

29. I linje med det ovan anförda instämmer jag i den franska och den nederländska regeringens påpekande, att det anges i skäl 34 i direktiv 2014/41 att ”allt material, inklusive finansiella tillgångar, kan omfattas av olika provisoriska åtgärder under det straffrättsliga förfarandet, inte

[12] Artikel 1.2 i direktiv 2014/41. Se även dom av den 8 december 2020, Staatsanwaltschaft Wien (Förfalskade banköverföringar) (C-584/19, EU:C:2020:1002, punkt 64).

[13] Artikel 10.1 och skäl 10 i direktiv 2014/41. Enligt artikel 10.3 i direktivet får den verkställande myndigheten också vidta en annan utredningsåtgärd än den som angetts i utredningsordern om den ger samma resultat med ”mindre ingripande åtgärder”.

[14] Jag instämmer i den franska regeringens påpekande, att ”det förvisso inte finns någon allmän definition av begreppet ’bevis’ i unionsrätten, men att det i vid bemärkelse hänför sig till de medel som bidrar till att bevisa en omständighet eller en handling på de sätt som lagen tillåter”.

[15] Dom av den 2 september 2021, Finanzamt für Steuerstrafsachen und Steuerfahndung Münster (C-66/20, EU:C:2021:670, punkt 41).

[16] Artikel 13.1 första stycket i direktiv 2014/41 har följande lydelse: ”Den verkställande myndigheten ska utan onödigt dröjsmål till den utfärdande staten överlämna det bevismaterial som har inhämtats eller som de behöriga myndigheterna i den verkställande staten redan har i sin besittning till följd av verkställigheten av den europeiska utredningsordern.”

[17] Se även artikel 15.1 b i direktiv 2014/41.

[18] Se fotnoterna 10 och 11 i detta förslag till avgörande.

enbart i bevisinhämtningssyfte utan också i förverkandesyfte", men att det endast är åtgärder som syftar till att nå det första av dessa mål som omfattas av direktivets tillämpningsområde. [19]

30. Ett annat avgörande inslag finns i artikel 22.1 och i artikel 23.1 i direktiv 2014/41, där det framgår att en europeisk utredningsorder får utfärdas för ett tillfälligt överförande av en frihetsberövad person till den utfärdande respektive den verkställande staten, men enbart "för vidtagande av en utredningsåtgärd som syftar till bevisinhämtning och vars vidtagande kräver den personens närvaro" på den stats territorium till vilken överföring begärs. I skäl 25 i samma direktiv anges följande: "Om [den berörda] personen överförs till en annan medlemsstat för att lagföras, inklusive för att ställas inför rätta, bör dock en europeisk arresteringsorder utfärdas i enlighet med rådets rambeslut 2002/584/RIF [av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (EGT L 190, 2002, s. 1)]." I domen Staatsanwaltschaft Wien (Förfalskade överföringsbeslut) [20] underströk domstolen således att syftet med den europeiska arresteringsordern i ett straffrättsligt förfarande är ett annat än det syfte som eftersträvas med en europeisk arresteringsorder. Medan syftet med den sistnämnda enligt artikel 1.1 i rambeslut 2002/584 är att en eftersökt person ska gripas och överlämnas för lagföring eller för verkställighet av ett fängelsestraff eller en annan frihetsberövande åtgärd, syftar den förstnämnda, enligt artikel 1.1 i direktiv 2014/41, till att få till stånd en eller flera specifika utredningsåtgärder i syfte att inhämta bevis.

31. Domstolen har också vid flera tillfällen slagit fast att syftet med direktiv 2014/41 är att ersätta den befintliga fragmentariska och komplexa ramen för bevisupptagning i brottmål med en gränsöverskridande dimension. Direktivet syftar till att genom inrättandet av ett förenklat och effektivare system grundat på ett samlat instrument som benämns "europeisk utredningsorder" underlätta och påskynda det rättsliga samarbetet för att uppnå målet för unionen att bli ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, på grundval av den höga grad av förtroende som ska finnas mellan medlemsstaterna. [21] I Stockholmsprogrammet, som antogs av Europeiska rådet den 10–11 december 2009 och som skäl 6 i direktiv 2014/41 hänför sig till, anges att den "nya modell" som eftersträvas för bevisinhämtning, och som sedan blev den europeiska utredningsordern, särskilt bör beakta "flexibiliteten i det traditionella systemet med ömsesidig rättslig hjälp", att den "kan ha ett bredare tillämpningsområde" och "bör täcka så många bevistyper som möjligt, med beaktande av de åtgärder det handlar om". [22]

32. Det framgår slutligen av artikel 34.1 i direktiv 2014/41 att direktivet endast ersätter "motsvarande bestämmelser" i de tre konventioner som avses i denna bestämmelse, däribland konventionen av den 29 maj 2000. Det är alltså endast de bestämmelser i dessa konventioner som reglerar samma frågor som dem som regleras genom direktivet som berörs, vilket visar, såsom den nederländska regeringen har påpekat, att det inte omfattar alla möjliga framställningar om ömsesidig rättslig hjälp. De övriga bestämmelserna i dessa konventioner ska även fortsättningsvis vara tillämpliga mellan medlemsstaterna.

[19] Domstolen har slagit fast att det i direktiv 2014/41 "[s]åsom understryks i skäl 34 i direktivet [endast föreskrivs] provisoriska åtgärder i bevisinhämtningssyfte" (dom av den 8 december 2020, Staatsanwaltschaft Wien (Förfalskade överföringsbeslut), C-584/19, EU:C:2020:1002, punkt 71).

[20] Dom av den 8 december 2020 (C-584/19, EU:C:2020:1002), punkt 72).

[21] Dom av den 30 april 2024, M.N. (EncroChat) (C-670/22, EU:C:2024:372, punkt 86 och där angiven rättspraxis).

[22] Europeiska rådet, Stockholmsprogrammet – ett öppet och säkert Europa i medborgarnas tjänst och för deras skydd (EUT C 115, 2010, s. 1), punkt 3.1.1.

Kan en begäran om sådana åtgärder som de aktuella i det nationella målet framställas i en europeisk utredningsorder?

33. När det gäller den första delen av den aktuella utredningsordern anser jag, i likhet med AK, den nederländska regeringen och kommissionen, att delgivning av ett åtalsbeslut inte kan begäras genom en sådan utredningsorder. Syftet med denna åtgärd är uppenbarligen inte att inhämta bevis eller, med den nederländska regeringens ord, att erhålla ett föremål, en handling eller en uppgift som ska användas i ett straffrättsligt förfarande. Det rör sig om en processrättslig formalitet efter avslutad förundersökning som syftar till att underrätta den person som berörts av förundersökningen om att åtal har väckts mot honom eller henne, vad han eller hon anklagas för och att han eller hon kommer att ställas inför rätta.

34. Delgivning av ett åtalsbeslut i en annan medlemsstat regleras således inte genom direktiv 2014/41, utan genom ett annat instrument på området för ömsesidig rättslig hjälp i brottmål, i detta fall konventionen av den 29 maj 2000 [23] och närmare bestämt artikel 5 i denna konvention. Som den franska regeringen har påpekat framgår det av den förklarande rapporten om nämnda konvention [24] att uttrycket ”rättegångshandlingar”, vilket inte definieras i konventionen, ska tolkas ”i vid mening” och exempelvis innefatta ”stämningar och domstolsavgöranden”. I och med att direktiv 2014/41 inte innehåller någon bestämmelse om delgivning av rättegångshandlingar som motsvarar artikel 5 i konventionen av den 29 maj 2000, förblir den sistnämnda artikeln fullt tillämplig i enlighet med artikel 34.1 i det direktivet.

35. Som både AK och den franska regeringen har gjort gällande kan det förvisso medges att en rättegångshandling delges inom ramen för en europeisk utredningsorder om delgivningen är ett led i det processuella genomförandet av den utredningsåtgärd som syftar till att inhämta bevis som avses i utredningsordern och är nödvändig för utredningsåtgärdens genomförande. En sådan lösning tillgodoser det behov av flexibilitet som förespråkas i systemet för ömsesidig rättslig hjälp och innebär att de behöriga myndigheterna inte tvingas göra två separata framställningar, den ena grundad på direktiv 2014/41 och den andra på artikel 5 i konventionen av den 29 maj 2000, vilket skulle strida mot det effektivitetsmål som eftersträvas i direktivet. Det europeiska rättsliga nätverket framhöll således i sina slutsatser om den europeiska utredningsordern, publicerade den 7 december 2018, att det råder ”samsyn” om att direktiv 2014/41 inte omfattar bland annat ”delgivning och översändande av rättegångshandlingar (om de inte ingår i en utredningsåtgärd inom ramen för en [europeisk utredningsorder]”). [25] I en Eurojustrapport från november 2020 om den europeiska utredningsordern anges på samma sätt att delgivning och översändande av en rättegångshandling bör begäras separat i en framställning om rättslig hjälp, såvida inte ”överlämnandet av handlingen utgör instrumentet för den utredningsåtgärd som begärs i [den europeiska utredningsordern]”. [26] På samma sätt anges det i den gemensamma not från Eurojust och det europeiska rättsliga nätverket som anges ovan i fotnot 23 att en ”samsyn råder om att direktiv [2014/41] inte täcker … delgivning och översändande av rättegångshandlingar, såvida inte tillhandahållandet av en handling är

[23] Detta framgår också av en gemensam not från Europeiska byrån för utveckling av rättsligt samarbete (Eurojust) och det europeiska rättsliga nätverket om den europeiska utredningsorderns praktiska tillämpning från juni 2019 (s. 6), vilken AK har citerat och vilken finns tillgänglig på följande adress: https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/Publications/Reports/2019–06-Joint_Note_EJ-EJN_practical_application_EIO_FR.pdf.

[24] Förklarande rapport om konventionen av den 29 maj 2000 om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater (EGT C 379, 2000, s. 7).

[25] Se sidan 2 i dokumentet, tillgängligt på följande adress: https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/EJN_RegistryDoc/EN/3096/83/0.

[26] Se sidan 20 i dokumentet, tillgängligt på följande adress: https://www.eurojust.europa.eu/publication/report-eurojust-casework-european-investigation-order.

avgörande för den utredningsåtgärd som den europeiska utredningsordern gäller". Eurojust och nätverket menar att "i så fall ska ett flexibelt tillvägagångssätt tillämpas så att den inkluderas i utredningsordern i linje med artikel 9.2 i [direktiv 2014/41]". [27]

36. Jag anser emellertid, i likhet med AK, att det exempel som beskrivs ovan i punkt 35 bör ses som ett undantag från principen att delgivning av rättegångshandlingar inte omfattas av utredningsorderns räckvidd. Det ska alltså tolkas restriktivt, så att de olika instrumenten för europeisk ömsesidig rättslig hjälp i brottmål kan samexistera, utan att det ena inkräktar på det andras räckvidd eller på de särskilda förfaranden, garantier och villkor som det föreskriver. Exemplet skulle till exempel kunna omfatta det fallet att genomförandet av en utredningsåtgärd, såsom en husrannsakan hos den berörda personen, kräver att den rättsliga myndigheten fattar ett beslut om en sådan åtgärd vilket först måste delges den berörda personen.

37. Däremot anser jag, som AK har anfört, att exemplet inte är tillämpligt när det gäller delgivning av ett åtalsbeslut. Ett åtalsbeslut är en handling som antas i ett straffrättsligt förfarande efter avslutad förundersökning [28] i syfte att beskriva de gärningar som den berörda personen misstänks ha begått och deras rubricering samt att fastställa att bevisningen är tillräcklig för att väcka åtal mot denna person och ställa honom eller henne inför rätta. [29] Som AK och den nederländska regeringen mycket riktigt har understrukit är ett åtalsbeslut i regel en självständig handling i en lagföring som kan få allvarliga följder för den berörda personen. Jag kan inte se hur delgivningen av en sådan rättegångshandling till den berörda personen skulle kunna utgöra ett instrument för en utredningsåtgärd som syftar till att inhämta bevis eller vara avgörande för denna åtgärd. Jag anser, för att återgå till det fall som är föremål för tolkningsfrågan, att delgivning av ett åtalsbeslut som AK har gjort gällande inte är avgörande för att en tilltalad ska kunna höras i bevisupptagningssyfte, oavsett om detta verkligen var syftet med begäran om hörande i det nationella målet. [30]

38. Vad beträffar det förhållandet att ett åtalsbeslut även innefattar en order om ställande av borgen, påverkar det enligt min mening inte slutsatsen att delgivning av ett sådant beslut inte kan begäras inom ramen för en europeisk utredningsorder. Det är uppenbart att en sådan order, som för övrigt är rent accessorisk, inte utgör en utredningsåtgärd i syfte att inhämta bevis i den mening som avses i direktiv 2014/41. [31]

39. Denna slutsats påverkas inte heller av det förhållandet att ett åtalsbeslut innefattar en sådan häktningsorder som den aktuella i det nationella målet. Förutom i det särskilda fall som avses i artiklarna 22 och 23 i direktiv 2014/41, där redan frihetsberövade personer överförs tillfälligt för vidtagande av en utredningsåtgärd, kan en europeisk utredningsorder inte innehålla en begäran om att en person ska frihetsberövas eller hållas fortsatt frihetsberövad. [32] Ett tillfälligt överförande

27 Se sidan 6 i dokumentet.

28 Den franska regeringen har förklarat att "ett åtalsbeslut … vanligtvis visar att de utredningar som genomförts av utredningsmyndigheter och en eventuell förundersökningsdomare är slutförda".

29 I det nu aktuella fallet innehåller åtalsbeslutet av den 30 september 2009 i den första delen en beskrivning av de gärningar som AK anklagas för. Den andra delen innehåller en rubricering av gärningarna, en redogörelse för bevisningen mot AK och en redogörelse för skälen till häktningsordern och ordern om ställande av borgen. I den tredje delen, som utgör beslutsdelen i handlingen, beslutas att åtal väcks mot AK och att hon ska häktas samt om ställande av borgen på 30 000 euro.

30 Se ovan punkt 41.

31 I det nu aktuella fallet framgår det av häktningsbeslutet av den 30 september 2009 att syftet med ställandet av borgen var att säkra "[AK:s] kommande ekonomiska förpliktelser" om hon, förutom att fällas till straffrättsligt ansvar, även fälls till civilrättsligt ansvar.

32 Se, för ett liknande resonemang, dom av den 8 december 2020, Staatsanwaltschaft Wien (Förfalskade banköverföringar) (C-584/19, EU:C:2020:1002, punkt 73).

avser inte en sådan situation som den nu aktuella, där häktningen av den berörda personen inte har något bevisinhämtningssyfte utan enbart begärs för att personen i fråga, till följd av att åtal har väckts, ska kunna ställas inför behörig domstol i den utfärdande staten.

40. Vad beträffar den andra delen av den aktuella utredningsordern, det vill säga begäran om hörande av den tilltalade för att hon ska kunna yttra sig om de gärningar som beskrivs i det åtalsbeslut som delgetts henne, framhåller jag ovan att det uttryckligen anges i artikel 10.2 c och i artikel 24.1 andra stycket i direktiv 2014/41 att en av de utredningsåtgärder som kan begäras inom ramen för en sådan utredningsorder är hörande av en misstänkt eller tilltalad person.

41. Som kommissionen mycket riktigt har understrukit kan emellertid en sådan begäran om hörande endast omfattas av en europeisk utredningsorder om den faktiskt har ett bevisinhämtningssyfte. Så är inte fallet om en begäran om hörande i själva verket endast syftar till att ge den tilltalade möjlighet att utöva sin rätt till försvar genom att yttra sig över åtalet mot honom eller henne. AK och den franska regeringen är i detta hänseende oense om syftet med den begäran om hörande som framställdes inom ramen för den aktuella utredningsordern. Den franska regeringen anser att det obestridligen framgår av utredningsordern att syftet med begäran var att inhämta bevismaterial, medan AK har hävdat att det enda syftet med hörandet var att säkerställa hennes rätt till försvar i förhållande till åtalet. [33]

42. Det ankommer på den hänskjutande domstolen att fastställa det exakta syftet med den aktuella begäran om hörande i det nationella målet. Om den hänskjutande domstolen finner att begäran inte syftar till att inhämta bevis, måste den slå fast att såväl denna begäran som begäran om delgivning av åtalsbeslutet faller utanför den europeiska utredningsordern räckvidd. Om den däremot finner att syftet med begäran om hörande i själva verket är att inhämta bevis, kan den enligt min mening godkänna denna del av den europeiska utredningsordern, naturligtvis under förutsättning att de villkor avseende en sådan utredningsorders innehåll och form som anges i direktiv 2014/41, liksom de övriga formaliteter som krävs enligt direktivet, är uppfyllda. [34] En generell vägran att verkställa den europeiska utredningsordern, med motiveringen att den inte kan omfatta en begäran om delgivning av ett åtalsbeslut, skulle vara orimlig och strida mot det effektivitetsmål som eftersträvas med direktivet.

Förslag till avgörande

43. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag att domstolen besvarar tolkningsfrågan från Cour de cassation (Högsta domstolen, Frankrike) på följande sätt:

Artiklarna 1 och 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU av den 3 april 2014 om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området

ska tolkas så,

att en rättslig myndighet i en medlemsstat inte får utfärda eller godkänna en europeisk utredningsorder som avser dels en tilltalad persons delgivning av ett åtalsbeslut som dessutom omfattar en häktningsorder och en order om ställande av borgen, dels hörande av den berörda personen så att han eller hon, i närvaro av sin försvarare, ska kunna yttra sig på ett

[33] AK har påpekat att en tilltalad persons rätt att yttra sig över åtalet i närvaro av sin försvarare föreskrivs i den spanska straffprocesslagen, inom ramen för förfarandet för delgivning av ett åtalsbeslut.

[34] Se särskilt artiklarna 5–7 och 9 i direktiv 2014/41.

ändamålsenligt sätt om de gärningar som anges i nämnda beslut om inte syftet med hörandet i själva verket är att inhämta bevis, vilket det ankommer på den nationella domstolen att kontrollera.